

Arkadaşım! Müze Rehberim Olur musun?¹

My Friend! Will You Be My Museum Guide?

Nazike KARAGÖZOĞLU , Doç. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, nkulantas@gmail.com

Merve Selcan AKGÜL , Lisans Öğrencisi, Yozgat Bozok Üniversitesi, selcanakgul67@gmail.com

Semanur POLAT , Lisans Öğrencisi, Yozgat Bozok Üniversitesi, semanurpolat613@gmail.com

Merve ÖZDEMİR , Lisans Öğrencisi, Yozgat Bozok Üniversitesi, ozdmirmrv@gmail.com

Geliş tarihi - Received: 24 Temmuz 2024
Kabul tarihi - Accepted: 26 Aralık 2024
Yayın tarihi - Published: 28 Aralık 2024

¹ Bu çalışma, "TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı" kapsamında desteklenen 1919B012202915 numaralı projeden üretilmiştir.

Karagözoğlu, N., Akgül, M.S., Polat, S. ve Özdemir, M. (2024). Arkadaşım! Müze Rehberim Olur musun?. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(3), 3320-3338.

DOI. 10.51460/baebd.1521333

Öz. Müzeler insanların sahip olduğu tarihi ve kültürel unsurları günümüze taşıyan; toplama, belgeleme, koruma, sergileme, eğitim gibi farklı işlevleri ile topluma hizmet eden kurumlardır. Bu araştırmanın temel konusu, müzelerin toplumu bilgilendirme ve tarih bilinci kazandırma amaçlarını içeren eğitim işlevidir. Araştırmada, akran öğretimi yöntemi ile gerçekleştirilen müze eğitimine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji desende tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 5. sınıfta öğrenim görmekte olan 25 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın verileri katılımcılar ile gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler ile toplanmıştır. Görüşme sırasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların akran rehberliğinde müze eğitimine yönelik olumlu görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırmada hem rehber görevi üstlenen öğrenciler hem de akranlarından rehberlik alan öğrenciler uygulamayı etkili, eğlenceli, heyecan, mutluluk ve gurur verici, faydalı ve ilgi çekici bulduklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Akran öğretimi, müze eğitimi, müze rehberliği.

Abstract. Museums are institutions that carry the historical and cultural elements of people to the present day and serve the society with different functions such as collection, documentation, conservation, exhibition and education. The main subject of this research is the educational function of museums, which includes the aims of informing the society and raising historical awareness. In this study, it was aimed to determine students' views on museum education through peer teaching method. The research was designed in the phenomenology design, one of the qualitative research designs. The study group consisted of 25 middle school students studying in the 5th grade. The data of the study were collected through face-to-face interviews with the participants. A semi-structured interview form was used during the interview. The data obtained were analyzed with descriptive analysis technique. As a result of the research, it was determined that the participants had positive views on peer-guided museum education. Both the students who acted as guides and the students who received guidance from their peers stated that they found the application effective, fun, exciting, happy and proud, useful and interesting.

Keywords: Peer teaching, museum education, museum guidance.

Extended Abstract

Introduction. Museums are mirrors that reflect the change and development of humanity from past to present. Museums are also non-formal educational institutions that contribute to culture and heritage education. During museum visits, students are confronted with first-hand evidence, gain historical, geographical and cultural information and have the opportunity to learn by doing and experiencing. In order to achieve the expected benefit from museum education, guided tours and interactive activities in the museum should be planned correctly. Guided tours in the museum enable visitors to easily access information about the exhibited artifacts. During museum visits, students can learn a lot of information and behaviors from each other. Students who have visited the museum before can provide peer teaching by transferring what they see and know to their friends. Peer teaching is a teaching method that can be applied both in and out of the classroom, in which students tell each other what they know and experience, help each other, and share their experiences. This method facilitates the learning of students who are in the learner position and contributes to the development of skills such as self-confidence and communication in students who are in the instructor position. The use of this method in museum visits can support the effectiveness of museum education. In this study, it was aimed to determine student views on museum education realized with peer teaching.

Method. The method of the study was qualitative research and the design was phenomenology. Within the scope of the research, peer teaching method was applied in museum education. The study group of the research consisted of 25 middle school students studying in the 5th grade. A semi-structured interview form was prepared to collect the data of the study and interviews were conducted face-to-face with the participants. Descriptive analysis technique was applied on the data obtained.

Results. According to the results of the research, when the students' views on the term "museum" were examined, it was seen that the explanations of old items, historical artifacts and the place where the items from the past are exhibited stand out. At the same time, the concept of museum was explained by students with expressions such as memories from history, people's past life, collection, valuable items, natural and historical beauties. Another result of the study was that the students who participated in the project had a positive attitude towards museum education. Students mentioned the benefits of museums such as facilitating the learning of history, concretizing the information explained in the lesson, recognizing the historical and cultural characteristics of the place where they live, learning about people's past lives and information about them, and arousing interest and curiosity about history. According to their views on peer-guided museum education, the students think that the museum visit guided by their peers is beautiful, interesting, fun and effective. In this context, it was stated that the narration of the artifacts exhibited in the museum by their guide friends enabled them to learn historical information by having fun and that their narrations were very good. On the other hand, the students who experienced museum guidance stated that the experience was happy and proud, that they received positive feedback from their friends, that their self-confidence improved, and that it was fun to guide their classmates.

Discussion and Conclusion. In this study, in an effort to seek ways to make museum visits more interactive in order to get the highest efficiency from museums in the field of education, middle school students were given the experience of museum guidance and a peer-guided museum visit was made. The fact that middle school students are open to peer interaction in terms of their developmental characteristics reveals that it is important to use this method in lessons. In Turkey, studies on peer teaching have generally been conducted in science-related courses. There is no peer education study conducted with middle school students in the museum. Based on the results of this study, it can be said that museum trips in which peer teaching method is applied support students who are both instructors and learners in terms of knowledge, skills and attitudes. It can be suggested to create opportunities for students to experience being a museum guide in courses such as history, social studies and geography; and to organize activities for students to make museum visits with peer guidance during the visit of virtual museums in the classroom. It may be recommended to study the subject with different samples, to implement peer teaching by applying peer teaching enriched with different methods, techniques and materials, and to conduct quantitative studies.

Giriş

Geçmişten günümüze her toplum, tarihi ve kültürel mirasını korumak ve gelecek nesillere aktarabilmek için çeşitli yöntemler geliştirmiş ve uygulamıştır. Bu kapsamda kişisel koleksiyonlarla başlayan nesnelere koruma ve geleceğe aktarma eğilimi müzeler ile daha etkili ve kurumsal bir boyut kazanmıştır ((Yılmaz, Yıldırım, Filiz, İbrahimoglu, 2021, s. 4). Müzeler insanlığın tarih boyunca yaşadığı değişimi ve gelişimi günümüze taşıyan kurumlardır. Buyurgan ve Buyurgan'ın (2018, s. 68) tanımına göre müze sanatsal, bilimsel, geleneğe ait, tarihi, teknoloji ve doğaya ait alanlarda geçmişin, bugünün izlerini içinde barındıran, görerek, işiterek, uygulama yaparak, hatta yaşayarak öğrenmenin gerçekleştiği, halka açık heyecan verici öğrenme mekanlarıdır. Müze kavramının tanımı International Council of Museums [ICOM] tarafından 2022'de güncellenmiş olup müze şu şekilde tanımlanmıştır:

"Toplumun maddi ve manevi mirasını araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan ve sergileyen, kâr amacı gütmeyen topluma hizmet eden kalıcı bir kurumdur. Kamuya açık, erişilebilir ve kapsayıcı yapılarıyla müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eder. Etik, profesyonel bir şekilde ve toplulukların katılımıyla faaliyet gösterir ve iletişim kurar, eğitim, eğlence, düşünme ve bilgi paylaşımı için çeşitli deneyimler sunarlar."

Bugün müze yalnızca nesne koleksiyonlarının bulunduğu mekanlardan; ziyaretçisiyle etkileşime geçen, farklı yaş düzeylerine eğitim veren, bireysel gelişime katkı sağlayan, toplumsal barış ve kalkınmayı destekleyen kurumlara dönüşmüştür (Aykaç, Güneröz ve Aykaç, 2021, s.8). Koleksiyonlarında insanlığa ait doğal ve kültürel pek çok nesne bulundurma nedeniyle müzeler kuruldukları yıllardan itibaren bir öğrenme ortamı olarak kullanılmışlardır (Tezcan Akmehmet, 2012, s. 195). Bir önceki kültürü, bilimi, sanatı bir sonrakine aksettiren müzeler, insanlığın psikolojik, sosyolojik ve kişisel gelişimlerini de etkilemiştir. Günümüzde müzeler birer yaygın eğitim kurumu olarak kültür ve bilimi topluma aktarır, halkı eğitmeyi hedeflemektedir (İlıcak Aydınalp, 2019, s.33).

Müze eğitimi, "Bireylerin yaşadığı toplumun nesilden nesile aktarılan kültürel özelliklerini fark etme, farklı kültürleri tanıma, benzerlikleri ve farklılıkları anlama, farklı kültürlerle hoşgörülü yaklaşarak çok kültürlülük algısı geliştirme, çevreyi ve kültürel varlıkları koruma bilincini geliştirme amaçları doğrultusunda yaşam boyu devam eden bir süreç" (Karadeniz, 2014, s. 177) olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde müzeler, okulların en önemli sınıf dışı öğrenme mekânlarından biri olarak kabul edilmekte, müzelerde öğretmen ve öğrenciler için çeşitli eğitim hizmetleri sunulmaktadır (Tezcan Akmehmet, 2012, s. 198). Müzeler kültürel değerleri koruyup kuşaklar arası aktarımı sağlamanın yanında bireylerin birbiriyle etkileşim kurduğu, problemlerin çözümüne eleştirel ve estetik bakış açısıyla yaklaşabildiği, yaparak yaşayarak öğrenmenin farklı yöntem ve tekniklerle sağlandığı okul dışı öğrenme ortamları olarak eğitim-öğretim sürecine dahil edilmektedir (Demirel, 2019, s. 17).

Sosyal bilgiler, hayat bilgisi, fen bilimleri gibi pek çok dersin etkili ve kalıcı öğrenmeye yönelik yürütülmesi sürecinde sınıf içinde kullanılan yöntem ve teknikler kadar sınıf/okul dışı etkinlikler de önemli bir yere sahiptir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB],2018, s. 10) bu durum "Sosyal Bilgiler öğretiminde okul dışı ortamlardan da faydalanmaya önem verilmelidir. Bu çalışmalar okulun yakın çevresinden (okul bahçesi gibi) pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara,

sergilere, arkeolojik kazı alanlarına, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları, sanal müze gezisi vb.) yönelik olabilir” şeklinde ifade edilmiştir.

Müze ve tarihi alan gezilerinin derslerde özellikle sosyal bilgiler dersinde kullanımının sağlayacağı yararlar bilgi, beceri ve değer boyutunda ele alınabilir. Müzede gerçekleştirilecek faaliyetler ile öğrencilerin ders kapsamında yer alan bilgiye dayalı kazanımlara, geleneksel öğrenme yöntemlerine göre sıkılmadan, zevkle ve daha anlamlı bir şekilde ulaşmaları kolaylaşacaktır (Yılmaz vd., 2021, s. 20). Ayrıca müze ve tarihi mekanlarda öğrencilerin değişim ve sürekliliği algılama, zaman ve kronolojiyi algılama, kanıt kullanma, empati gibi becerileri ile saygı, sorumluluk, duyarlılık, vatanseverlik gibi değerleri de kazanmalarına/geliştirmelerine katkı sağlanabilecektir (Selanik Ay, 2020, s.228). Müzeler aynı zamanda bireysel farklılıklara da hitap eden bir öğrenme ortamı sağlamaktadır. Müze gezileri ve etkinlikleri sırasında her öğrencinin öğrenme stili ve farklı zeka alanına hitap edilerek öğrenme faaliyeti daha etkili hale getirilebilmektedir. Bu sayede öğrencilerin tarihe olan merak ve ilgisi artmakta, soyut kavramlar somut hale gelmekte ve öğrenilmesi kolaylaşmaktadır (Küçükahmet, 2014; Saban, 2013).

Okul dışı öğrenme ortamı olarak müzelerin eğitimde kullanılmasında iyi yapılandırılmış öğrenme tasarımlarının hazırlanması ve uygulanması büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle eğitim yapılacak müze ile işbirliği yapılmalı, yaparak yaşayarak öğrenmeye imkân sağlayacak ortam hazırlanmalı, uygun yöntem, teknik ve materyaller kullanılmalı, hem süreç hem de sonuç değerlendirmesi yapılarak müze eğitim süreci tamamlanmalıdır (Ünal, 2024, s.451). Müze gezileri öğrencilerin sessiz biçimde tarihi eserlerin önünden geçerek tamamlamaları gereken geziler olarak görülmemeli, yapılandırmacı yaklaşımın özünü yansıtan, öğrencilerin aktif olduğu, çeşitli yöntem ve tekniklerle zenginleştirilmiş bir süreç olarak işe koşulmalıdır (Selanik Ay, 2020, s.229).

Müze eğitiminden beklenen yararın sağlanabilmesi için müzede yapılan rehberlik faaliyetlerinin ve etkileşimli etkinliklerin doğru planlanması gerekmektedir. Öğretmen çalışmanın yapılacağı yer ve sergilenen eserlere ilişkin sorumlu kişilerle görüşme yaparak bilgi toplamalı, alabileceği rehberlik ve faaliyet desteğini de uygulama planına yansıtmalıdır (Altın ve Demirtaş, 2015, s.522). Türkiye’de bulunan pek çok müzede ziyaretçilere dijital veya yüz yüze rehberlik hizmeti verilmektedir. Rehber eşliğinde müze gezmek nesnelere hakkında doğru bilgilere ulaşmayı ve müze gezisinin daha verimli geçmesini sağlamaktadır. Kadioğlu ve Yüksek (2021) ve Andaç (2019) tarafından müze rehberinin ziyaretçi deneyimi üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmalarda müzeyi rehber eşliğinde gezmenin ziyaretçilere daha iyi bir müze deneyimi yaşattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Müzede rehberli turların yanı sıra müze gezilerinde öğrenciler birbirlerinde de pek çok bilgi ve davranış öğrenebilmektedir. Daha önce müzeyi gezmiş olan öğrenci, gördüklerini ve bildiklerini aktararak akranlarının müze eğitimine katkı sağlayabilmektedir. Bu şekilde informal olarak gerçekleşen akran öğretiminin eksik veya olumsuz yönleri olabileceğinden bu yöntemin doğru bir şekilde uygulanması önemlidir. Akran öğretimi, Topping (1996) tarafından “Benzer sosyal grup içinde olan, profesyonel olarak öğretmen olmayan bireylerin birbirlerine öğrenmek ve öğretmek için yardımcı olmalarıdır” (Akt.: Ünver ve Akbayrak, 2013, s. 214) şeklinde tanımlanmıştır. Akran öğretiminde öğretmen olmayan kişiler benzer sosyal grupta olan arkadaşlarının öğrenmelerine yardımcı olmakta, öğretirken kendileri de öğrenmektedir (Çakır İlhan vd., 2011, s.16). Akran öğretimi

öğrencilerin birbirlerine bildiklerini ve yaşadıklarını anlatması, yardım etmesi, deneyimlerini paylaşması şeklinde gerçekleşen hem sınıf içinde hem de sınıf dışı ortamlarda da uygulanabilecek bir öğretim yöntemi olarak özetlenebilir. Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan “Akran Öğreticiliği El Kitabı”nda (2020, s.16) akran öğreticiliği ve gerekliliği konusunda şu ifadeler yer almıştır “*Öğrenciler; akranlarının yanında, kendilerini daha rahat ve güvende hissetmekte, kendilerini ve zorlandıkları konuları daha rahat ifade edebilmektedirler. Öğretici rolündeki öğrenciler, öğrenen rolündeki öğrencilere konuyu anlatırken kendi öğrenme deneyimlerini paylaşmakta, popüler iletişim sembollerini kullanmakta, konuyla ilgili yeni fikirler ve günlük hayattan örnekler sunabilmektedirler. Bu, her iki roldeki öğrenci için kendilerini rahat hissettikleri bir öğrenme ortamı oluşmasına katkı sağlamakta ve öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.*” Akran öğretimi sürecinde öğrencilerin birbirlerini desteklemesi, teşvik etmesi kendilerine olan güvenlerinin artmasını sağlar; öğrenciler arasındaki sosyal etkileşimi, iletişimi artırarak dersi daha kolay anlaşılır ve zevkli hale getirir (Türkmenoğlu ve Baştuğ, 2017, s.38). Akran öğretimi sırasında öğrencilerin akranlarına çekinmeden soru sorabilmeleri, stressiz bir eğitim ortamının varlığı, akranların birbirine destek olmaları akademik başarının ve öğrenci memnuniyetinin artmasını sağlamaktadır (Ünver ve Akbayrak, 2013, s. 214). Akran öğretimi yönteminin bu özelliklerinden/faydalarından dolayı pek çok dersin öğretiminde kullanılabileceği söylenebilir.

Bu araştırmada akran rehberliğinde müze eğitimi etkinlikleri gerçekleştirmek üzere literatür incelendiğinde çeşitli derslerde müzenin bir öğrenme ortamı olarak kullanılmasına ve müze eğitimine dair pek çok çalışmanın (Egüz 2020; Çopur ve Önal, 2023; Güler, 2011; Karadeniz ve Okvuran, 2014; Karagözoğlu, 2020; Kartal ve Şeyihoğlu, 2020; Meydan ve Akkuş, 2014; Sevigen, Acun ve Üztemur, 2022; Ulu ve Burgul Adıgüzel, 2019; Üztemur, Dinç ve Acun; 2018; Yurd ve Varnacı, 2024). vb.) yapılmış olduğu görülmüştür. Yine araştırma kapsamında yer alan akran öğretimi kavramı ile ilgili olarak literatür incelendiğinde konuya ilişkin araştırmaların daha çok fen bilimleri, beden eğitimi ve özel eğitim, rehberlik alanında yoğunlaşmış olduğu (Crouch ve Mazur, 2001; Nicol ve Boyle, 2003; Şekercioğlu, 2011; Yeşiloğlu, 2015 vb.) görülmüştür. Bu çalışmaların yanı sıra Eryılmaz (2004) yaptığı araştırmada akran öğretimi yönteminin akademik başarı ve tutum üzerindeki etkisini incelemiş ve akran öğretimi yönteminin geleneksel öğretimden daha etkili olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Benzer bir çalışma Bulut (2016) tarafından sosyal bilgiler dersine yönelik olarak yapılmış ve çalışma sonucunda, akran öğretimi yönteminin kullanılmasının öğrencinin başarısını, derse karşı olan tutumunu ve eleştirel düşünme becerilerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Gök (2018) tarafından yapılan araştırmada ise akran öğretiminin kavram öğrenme ve problem çözme üzerindeki etkisi incelenmiş ve olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Akran öğretimi ile ilgili yapılan çalışmalarda daha çok fen alanına ve sınıf içinde yapılan uygulamalara odaklanıldığı görülmüş, müze eğitiminde akran öğretimi konusunda yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu araştırmada akran öğretimi yöntemi okul dışı öğrenme ortamlardan biri olan müzelerde uygulanarak, akran öğretimi ile gerçekleştirilen müze eğitimine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaokul öğrencilerinin müze kavramına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Ortaokul öğrencilerinin müzede eğitimin faydalarına ilişkin görüşleri nelerdir?

3. Akranlarına müze rehberliği yapma deneyimi konusunda öğrenci görüşleri nelerdir?
4. Akranlarından müze rehberliği hizmeti alan öğrencilerin akran rehberliğinde müze eğitimi ile ilgili görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın modeli

Akran öğretimi ile gerçekleştirilen müze eğitimine ilişkin öğrenci görüşlerini ortaya koymanın amaçlandığı bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) ile desenlenmiştir. Olgubilim çalışmalarında “deneyim” araştırma sürecinin anahtar kelimesi konumundadır. Bu desende araştırmacı ilgilenilen olguya yönelik sorunları çözme kaygısına değil, o olguyu yaşayan bireylerin deneyimlerindeki ortak noktaların belirlenmesi hedefine odaklanır (Toprak, 2021, s.33). Bu araştırmada akran rehberliğinde müze eğitimi gerçekleştirilmiş, süreç sonunda akranlarına rehberlik eden ve akranlarından rehberlik alan öğrencilerin deneyimlerine ilişkin görüşler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışma grubu

Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.71). Olgubilim çalışmasında ilgilenilen olgunun katılımcılar tarafından mutlaka deneyimlenmiş olması gereklidir (Toprak, 2021, s.33). Bu araştırmada müze eğitimine katılacak ve akranlarına müze rehberliği yapacak öğrenciler belirlenirken “*araştırmanın amacına en uygun kişilerin seçimi konusunda araştırmacının kendi yargısını kullandığı bir yöntem*” (Balci, 2005, s. 91) olan amaçlı/yargısal örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Yozgat Fatma Temel Turhan Ortaokulunun 5. sınıflarından araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 25 öğrenci belirlenmiştir. Araştırma kapsamında yapılacak faaliyetler açıklanmış ve 25 öğrenciden 6 tanesi öğrenci görüşleri alınarak gönüllü olmak, uygulamaların gerçekleştirileceği müze hakkında bilgi sahibi olmak ölçütleri doğrultusunda müze rehberi olarak seçilmiştir. Katılımcılardan rehberlik görevi yapan öğrenciler R1, R2... şeklinde; müze gezisine katılarak akranlarından rehberlik alan öğrenciler ise Ö1, Ö2... şeklinde kodlanmıştır. Katılımcı bilgileri Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 1.

Katılımcı özellikleri

Araştırmadaki rolü	Sınıf düzeyi	Kadın	Erkek	Toplam
Akranlarına müze rehberliği yapan öğrenciler	5	3	3	6
Müzedeki akran rehberliği alan öğrenciler	5	10	9	19

Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplamak için araştırmacılar tarafından uzman desteği ile geliştirilmiş olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun geçerliğini belirlemek üzere

Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Türkçe Eğitimi alanında iki uzmanın görüşlerine başvurulmuştur. Hazırlanan form doğrultusunda araştırmanın örnekleminde yer almayan 3 ortaokul öğrencisi ile pilot görüşme yapılmış, anlaşılmayan soru olup olmadığı değerlendirilmiştir. Son hali verilen görüşme formunda yer alan sorular şunlardır:

- 1- Müze denildiğinde ilk olarak aklınıza neler geliyor?
- 2- Müze gezilerinin faydaları konusunda düşünceleriniz nelerdir?
- 3- Akranlarınızın rehberliğinde yaşadığınız müze ziyareti deneyiminiz hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 4- Müze rehberi olmak ile ilgili deneyiminiz hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Uygulama süreci

- ✓ Araştırmanın gerçekleştirileceği okul ve katılımcılar belirlenmiştir.
- ✓ Araştırma için gerekli belgeler hazırlanmış ve Yozgat Bozok Üniversitesi'nden Etik Kurul Onayı alınmıştır.
- ✓ Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden, Hayri İnal Konağı (Etnografya Müzesi) yönetiminden, okul yönetiminden ve öğrenci velilerinden gerekli izinler alınmış, okul yöneticileri, sosyal bilgiler öğretmeni ve öğrenci grubu ile görüşülerek yapılacak faaliyetler ile ilgili bilgi verilmiştir.
- ✓ Öğrenciler müzede uyulması gereken kurallar, müzede görülecek bölümler ve eserler, müzede yapılacak etkinlikler hakkında bilgilendirilmiştir.
- ✓ Rehber olacak ortaokul öğrencileri belirlenmiş ve araştırmacıların gözetiminde ve rehberliğinde 6 ortaokul öğrencisine 2 hafta süre ile müze tanıtımı yapılmış, müze rehberliği ile ilgili bilgiler verilmiştir.
- ✓ 6 öğrencinin müze rehberliği yaptığı ve 19 öğrencinin de ziyaretçi olarak katıldığı müze eğitimi gerçekleştirilmiştir.
- ✓ Uygulama sonrası müzede akranlarına rehberlik eden 6 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
- ✓ Uygulama sonrası akranlarından/sınıf arkadaşlarından müze rehberliği alan 19 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Verilerin çözümlenmesi

Katılımcılarla yüz yüze yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi aşamasında betimsel analiz uygulanmıştır. Betimsel analiz doğrudan bir konunun resmedilmesi, tanımlanması ve açıklanmasını amaçlar. Araştırmada kullanılan gözlem, görüşme ve doküman gibi veri toplama araçlarında yer alan soru, konu ya da temalar temele alınarak analiz yapılır (Ekiz, 2015, s.75). Görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde amaç, bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 239). Analiz sürecinde araştırma sorularından hareketle temalar oluşturulmuş ve kodlamalar yapılmıştır. Kodlama süreci bağımsız iki araştırmacı tarafından yapılmış, Miles & Huberman (1994) güvenirlilik formülü ile hesaplanan kodlayıcılar arasındaki uyum oranının %96,8 olduğu belirlenmiştir.

Nitel araştırmalarda okuyucuyu ikna etmek için inanırılık kanıtları sunmak gerekmektedir. Bu kanıtlar katılımcı onayı, meslektaş değerlendirmesi, uzun süreli etkileşim, görüşme kaydının katılımcı tarafından okunması, katılımcı deneyimlerinden doğrudan alıntılarının verilmesi vb. olabilir (Aydın ve Bayazıt, 2021, s.186). Bu araştırmada katılımcıların gönüllülük esasına göre belirlenmesine, ilgili kişi ve kurumlardan resmi izinlerin alınarak uygulamaların gerçekleştirilmesine, görüşme sonuçlarının bilimsel amaçla kullanımı konusunda katılımcıların bilgilendirilmesine, görüşme sırasında öğrencileri yönlendirici ifadelerin kullanılmamasına özen gösterilmiştir. Görüşme kaydı yazıya döküldükten sonra katılımcıların kaydı okuması sağlanmıştır. Ayrıca bulgular sunulurken katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan müze rehberi görevi almış öğrenciler ve müze gezisinde akran rehberliği alan öğrenciler ile yapılan görüşmelerin analizine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin müze kavramına ilişkin görüşleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Müze kavramına ilişkin katılımcı görüşleri

Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
Müze Kavramı	Eski ve değerli eşyaların sergilendiği yer	11	R5, R6, Ö1, Ö2, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö13, Ö17, Ö18
	Eski eşyalar	10	R1, R3, R5, R6, Ö3, Ö6, Ö11, Ö14, Ö15, Ö19
	Tarihi eserler	5	R2, R4, Ö4, Ö10, Ö12
	İnsanların geçmiş yaşamı	5	R1, R2, R3, R4, Ö16
	Değerli eşyalar	2	Ö10, Ö15
	Tarihten kalan anılar	1	R5
	Doğal ve tarihi güzellikler	1	Ö19
	Koleksiyonlar	1	R1

Tablo 2 doğrultusunda öğrencilerin müze kavramı ile ilgili görüşleri incelendiğinde “*eski eşyalar ve geçmişten kalan eşyaların sergilendiği mekan*” açıklamalarının öne çıktığı görülmüştür. Örneğin katılımcılardan Ö5, müze kavramını “*Müze deyince eski eşyaların bulunduğu ve eşyaların konuldukları kapalı yerler geliyor aklıma. Tarihten kalan anılar aklıma geliyor. İnsanların eskiden kullandıkları eşyalar aklıma geliyor.*”; Ö1, “*Müze, geçmişten kalma eşyaların sergilendiği mekânlardır.*”; Ö3 ise “*Eskiden zengin kişilerin kendilerine yaptırdığı 2 katlı yerler. Ve o kişiler öldükten sonra o aileden kalan eşyalar vardır.*” şeklinde açıklamıştır. Aynı zamanda müze kavramı öğrenciler tarafından *tarihi eser, tarihten kalan anılar, insanların geçmiş yaşamı, koleksiyon, değerli eşyalar, doğal ve tarihi güzellikler* gibi ifadeler ile açıklanmıştır. Ö4, “*Müze deyince aklıma tarihi eserler geliyor. Eski zamanlarda yaşayan insanlara ait eşyalar geliyor. Bu eserleri bizlere anlatan rehberler geliyor aklıma.*”; Ö11, “*Eski malzemeler, yatak, yorgan, elbise, çatal, kaşık ve tarihi malzemeler geliyor aklıma.*”; Ö14, “*Müze denildiğinde aklıma eski ve değerli eşyalar, eski kıyafetlerin sergilendiği geliyor.*”; Ö19, “*Geçmişten kalma eşyalar, doğal ve tarihi güzellikler, Tarihi eşyaların sergilendiği mekân geliyor aklıma.*” gibi görüşler bildirmişlerdir. Gezilen müzenin Yozgat eşrafından bir aileye ait

olması, girişte aile hakkında bilgi verilmesi ve müzede ailenin ve Yozgat halkının müzeye bağışladığı günlük yaşamda kullanılan pek çok etnografik eserin incelenmiş olması öğrencilerin müze kavramını mekan ile ve eskiden kullanılan eşyalarla ilişkilendirmelerinin sebebi olarak söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin müzede eğitimin faydalarına ilişkin görüşleri Tablo 3'te sunulmuştur:

Sayfa | 3330

Tablo 3.
Müzede eğitimin faydalarına ilişkin katılımcı görüşleri

Tema	Kodlar	f	Katılımcılar
Müze Eğitiminin Faydaları	Tarihi eserler hakkında bilgi vermek	8	R1, R2, Ö2, Ö8, Ö11, Ö13, Ö14, Ö19
	Yeni bilgiler öğrenmek	5	Ö7, Ö9, Ö10, Ö16, Ö18
	Yaşadığı yerin/ülkenin geçmişini öğrenmeyi sağlamak	4	R4, R6, Ö6, Ö17
	Tarihi olayları öğrenmeyi kolaylaştırmak	4	R2, R3, R5, Ö4
	Sınıfta öğretmenin anlattığı konuları daha iyi anlamak	3	R3, Ö15, Ö9
	Tarihe olan ilgiyi ve merakı artırmak	3	R2, R5, Ö12
	Eski zamanlara yolculuk duygusu yaşatmak	2	Ö1, Ö3
	Çok eğlenceli zaman geçirmek	2	R2, Ö7
	Tarihi eserlerin değerini anlamak	1	Ö5

Tablo 3'te görüldüğü üzere öğrenciler müzelerin faydalarına ilişkin olarak tarih öğrenmeyi kolaylaştırması, derste anlatılan bilgilerin somutlaştırılması, yaşadığı yerin/ülkesinin tarihi geçmişini tanıma, sergilenen eserler ve rehberler aracılığıyla insanların geçmiş yaşantıları ve hakkında bilgi edinme, tarihe yönelik ilgi ve merak uyandırması gibi faydalar sağladığını ifade etmişlerdir. Örneğin Ö1, "Müzeleri faydalı buluyorum çünkü müzeye gittiğimde eskiden insanların yaşamının nasıl olduğunu gördüm. Ayrıca müzelere gitmişim. Çok severim."; Ö5, "Müzede yeni şeyler öğreniyorum, eski zamanlardan kalan şeylere dokunmak ve görmek beni tarihe yönlendiriyor. Eski tarihi olayları daha güzel anlıyorum."; Ö4, "Bize birçok bilgi, etkinlik yapmamıza, eskilerde yaşananları bize açıklar ve bilgi almamıza yardım eder." Ö3, "Müze gezileri sayesinde okulda Necip öğretmenimin bize anlattığı konuları daha iyi anladım. Müze gezerek eski dönemdeki yaşantıların nasıl olduğunu daha kolay öğrendim."; Ö12, "Müzeler faydalıdır çünkü hem eski zamanlar hakkında bilgi sahibi oluruz hem de merakımızı gidermiş oluruz."; Ö17, "Müzeler kültürümüzü artırır ve geçmiş uygarlıklar vb. hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar." şeklinde görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşlerden hareketle araştırmaya katılan öğrencilerin müze eğitimine karşı olumlu bir yaklaşım içinde oldukları söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin akran rehberliğinde müze eğitimi ile ilgili görüşleri Tablo 4'te sunulmuştur:

Tablo 4.

Akran rehberliğinde müze eğitimine yönelik katılımcı görüşleri

Tema	Kodlar	f	Katılımcılar
Akran Rehberliğinde Müze Eğitimi	Güzel	15	R2, R3, Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17
	Faydalı	12	R5, Ö1, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18
	Eğlenceli	8	R1, R2, R3, R5, R6, Ö8, Ö17, Ö18
	İlgi çekici	4	Ö3, Ö7, Ö9, Ö19
	Etkili	3	R4, Ö8, Ö19

Öğrencilerin, akran rehberliğinde müze eğitimi ile ilgili görüşlerine ilişkin hazırlanan Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin, akranları rehberliğinde gerçekleştirilen müze gezisini güzel, faydalı, eğlenceli, ilgi çekici ve etkili buldukları belirlenmiştir. Müzede sergilenen eserlerin rehber arkadaşları tarafından anlatılmasının çok faydalı olduğu, tarihi bilgileri eğlenerek öğrenmelerini sağladığı ve anlatımlarının çok güzel olduğu şeklinde görüşler dile getirilmiştir. Örneğin Ö1 “Rehber gerçekten güzel anlattı. Özellikle Eymen çok güzel anlattı. Kafamda ne soru varsa hepsini cevapladı.”; Ö6 “Arkadaşlarımızın rehberlikleri çok güzeldi. Bende olmak isterim.” Ö8 “Bence çok güzel bir geziydi. Herkes çok iyi anlattığı için merakımız kalmadı. Yani hem çok fazla eğlendik hem de çok fazla öğrendik.”; Ö11 “Müze çok güzeldi. Eşyalar eski olmasına rağmen bence iyiydi eski eşyaların görmediyse bilmediyse bu bize bilgi olabilir. Arkadaşlarım bize anlattı ve çok güzel anlattı onlar çok güzel bir şekilde anlattı.”; Ö12 “Müze çok güzeldi eski kültürü, rehber arkadaşımın anlattığı şeyleri anladım.”; Ö15 “Bence oradaki her şeyde bilgi sahibiydiler çok güzel anlattılar.” Ö16 “Bence rehber arkadaşlarım en olması gerektiği gibi yaptı. Bana müzeye gitmek birçok şey kattı. Müze sahiplerinin hayatını öğrenmemiz gibi birçok şey kattı.”; Ö17 “Çok eğlenceliydi çok hoşuma gitti. Özellikle eski odaları görmek çok güzeldi ayrıca rehberlerimiz çok güzel anlattılar.”; Ö18 “Bence eğlenceliydi çünkü bazı arkadaşlarımızı halk oyunları oynadılar bence eğlenceli ve komikti. Rehberler ise bize odaları gezdirdi bu yüzden hem eğlenceli hem de bilgi vericiydi.” şeklindeki ifadeler müze eğitiminde akranlarından rehberlik hizmeti alma konusunda olumlu görüşe sahip olduklarını, rehberlik yapan arkadaşlarının anlatımlarını beğendiklerini ve faydalı bulduklarını göstermektedir.

Müzede akranlarına rehberlik eden öğrencilerin bu deneyimlerine ilişkin görüşleri Tablo 5’te sunulmuştur:

Tablo 5.

Müze rehberliği deneyimi hakkındaki katılımcı görüşleri

Tema	Kodlar	f	Katılımcılar
Müze Rehberliği Deneyimi	Heyecan	6	R1, R2, R3, R4, R5, R6,
	Özgüven	4	R1, R2, R3, R6,
	Gurur	2	R3, R4
	Bilgi	2	R1, R5
	Eğlence	2	R2, R3
	Keyif	1	R2

Mutluluk

1

R4

Müzedeki akranlarına rehberlik eden öğrencilerin bu deneyimlerine ilişkin görüşlerinin analizi doğrultusunda hazırlanan Tablo 5 incelendiğinde rehber öğrencilerin gezi sırasında çok heyecanlandıkları ama bu deneyimden çok keyif aldıkları belirlenmiştir. R1 akranlarına yaptığı müze rehberliği ile ilgili deneyimini “Çok heyecanlandım ilk başta, arkadaşlarım beni dinlemeyecek sandım ve korktum fakat arkadaşlarım beni dinleyince rahatladım. Müze rehberi olmak bence çok zor her eşya hakkında bilgi sahibi olmak beni çok zorladı, hatta bazı eşyaların isimlerini anlatırken unuttum hatırlayamadım. Müze gezerken daha dikkatli olmayı ve rehberi dinlemeyi öğrendim eskiden anlatan rehberler bana sıkıcı gelirdi ve dinlemezdim.” sözleriyle ifade etmiştir.

Rehber öğrenciler yaşadıkları deneyimin mutluluk ve gurur verici olduğunu, özgüvenlerinin geliştiğini ve müze rehberini dinlemenin önemini fark ettiklerini, belirtmişlerdir. R2 “Rehber olmak hoşuma gitti. Sınıf arkadaşlarıma rehberlik yapmak eğlenceliydi. Arkadaşlarıma ve sizlere rehberlik yapmak, sizlere eserleri anlatmaktan keyif aldım. Müze rehberi olmak özgüvenimi geliştirdi. Biraz heyecanlandım rehberlik yaparken ama sonra heyecanım geçti. Ben rehber olmayı çok sevdim. Büyüdüğümde tekrar müze rehberi olmak çok istiyorum. Rehber olduğum için çok güzel bir deneyim yaşadım. Bence çok güzel bir proje oldu. Bundan sonra kendi ailemle Hayri İnal Konağı’na ziyaret edip onlara rehberlik yaptım. Arkadaşlarımla ilk defa okul dışı bir faaliyet düzenledik bizim için çok eğlenceliydi.” sözleriyle; R4 “Güzel bir duyguydu, mutlu oldum ve gururlandım. İlk defa müze rehberi oldum bu yüzden heyecanlıydım ama arkadaşlarım ile birlikte güzel bir deneyim yaşadık.” sözleriyle; R6 ise “Rehberlik çalışmalarımda çok utandım yapamayacağımı düşündüm ve yapmak istemedim benim için çok zordu ama sonrasında arkadaşlarım bana destek oldular yapabileceğimi söylediler. Beni cesaretlendirdiler.” sözleriyle rehberlik deneyiminin kendisine kazandırdığı özgüveni, yaşadığı heyecanı ve mutluluğu paylaşmıştır.

Öğrenciler sınıf arkadaşlarına rehberlik yapmanın eğlenceli olduğunu ve arkadaşlarından da olumlu dönütler aldıklarını ifade etmişlerdir. R3 “Arkadaşlarıma faydalı bir rehber olduğumu düşünüyorum. İlk başta bütün arkadaşlarım beni dinlediği için heyecanlandım ama sonrasında düzeldim. Arkadaşlarım güzel bir müze rehberi olduğumu söylediler. Arkadaşlarımla birlikte müze gezmek çok eğlenceliydi. Kendi odamızı öğrenirken birbirimize yardımcı olduk. Özellikle Eymen ile birlikte eğlendim. Sınıf arkadaşlarımla birlikte güzel vakit geçirdik. Sınıf arkadaşlarımla rehberi olarak onlara müzeyi anlatmam güzeldi.” ifadesiyle; R5 de “Müze rehberi olmak çok ilginçti. Başlarda çok heyecanlandım yapamayacağımı düşündüm ilk gün öğrendiğimiz oyunlar benim heyecanımı azalttı daha sonrasında arkadaşlarımla desteğiyle sakinleştim fakat son gün bazı noktalarda takıldım ve anlatamadım bunun için üzüldüm ama benim için çok güzel bir anıydı. Bundan sonra gittiğim müzelerde her yazıyı okuyacağım. Müzelerdeki yazıları okumam gerektiğini anladım, öğrendim.” cümleleriyle rehberlik deneyimine ilişkin duygu ve düşüncelerini belirtmişlerdir. Bu görüşlerden hareketle yaşanan müze rehberliği deneyiminin öğrenciler üzerinde olumlu etkiler bıraktığı söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Müzeler, doğanın ve insanın meydana getirdiği nesne ya da varlıkları bünyesinde barındırarak, toplumların tarihi ve kültürel mirasını nesilden nesile aktaran ve geçmişten günümüze insanlığın hayatta kalma mücadelesini gözler önüne sererek, dünyadaki tüm ulusların kültürel ruhunu yansıtan öğrenme mekânlarıdır (Demirel, 2019, s.14). Müzede gerçekleştirilecek kültür ve miras eğitiminin etkililiğini artırmak üzere farklı yöntem, teknik ve materyallerle zenginleştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, müzelerden eğitim alanında en yüksek verimi elde edebilmek için eserlere bakılıp geçilen, yorucu müze gezilerini daha etkileşimli hale getirmenin yollarını arama çabasından hareketle ortaokul öğrencilerine müze rehberliği deneyimi yaşatılmış ve akran rehberliğinde müze gezisi yapılmıştır. Akran rehberliği yapan ve akran rehberliğinde müze gezisine katılan öğrencilerden uygulamaya ilişkin görüşler alınmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin müze kavramı ile ilgili görüşleri incelendiğinde eski eşyalar, tarihi eserler ve geçmişten kalan eşyaların sergilendiği mekân açıklamalarının öne çıktığı görülmüştür. Aynı zamanda müze kavramı öğrenciler tarafından tarihten kalan anılar, insanların geçmiş yaşamı, koleksiyon, değerli eşyalar, doğal ve tarihi güzellikler gibi ifadeler ile açıklanmıştır. Bu bulgu müze eğitimi ile ilgili yapılan çalışma sonuçları ile örtüşmektedir. Örneğin Karagözoğlu (2020) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin müze kavramını “*Tarihi eser, değerli eşya, savaş aletleri, toprak kaplar ve sanat eserleri*” kavramları ile ilişkilendirdikleri belirlenmiştir. Kamçı ve Memişoğlu (2020) tarafından yapılan, öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin görüşlerinin incelendiği çalışmada müze kavramı tarih, eser, tarih, kültür, tarihi mekan, geçmiş, sanat gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Kartal ve Şeyihoğlu (2020, s. 141) tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin müze kavramını tarih, geçmiş ve tarih eser kavramları ile ilişkilendirdikleri belirlenmiştir. Bozdoğan ve Sünbül’ün (2016, s.123) metafor çalışmasında öğrenciler tarafından “müze” kavramına ilişkin olarak en çok tarih, kitap, öğretmen, bilgi kaynağı ve tarih kitabı metaforlarının üretildiği görülmüş, bulgular öğrencilerin “müze” kavramına yönelik olumlu algılara sahip oldukları şeklinde yorumlanmıştır.

Araştırmanın diğer bir sonucu, araştırmaya katılan öğrencilerin müze eğitimine yönelik olumlu görüşe sahip olmasıdır. Öğrenciler müze eğitiminin tarih öğrenmeyi kolaylaştırdığını, derste anlatılan bilgileri somutlaştırdığını, yaşadığı yerin tarihi geçmişini tanımayı sağladığını, insanların geçmiş yaşantıları hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olduğunu, tarihe yönelik ilgi ve merakı artırdığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin hemen hepsi müze gezilerini eğlenceli bulduklarını belirtmişlerdir. Konuya ilişkin pek çok bilimsel kaynakta yer alan bilgiler de bu bulguyu destekler niteliktedir. Örneğin Buyurgan’a (2017, s.318) göre müzeler sınıf dışı öğrenme ortamı olarak öğrencide merak ve heyecan oluşturur ayrıca tarihe ilgiyi arttırarak öğrenmenin etkililiğini ve kalıcılığını destekler. Abacı’ya (2005) göre müzeler öğrencilerin eğlenceli ve hoşça vakit geçirmelerine olanak sağlamanın yanı sıra tarih bilgisi ve tarih bilincinin oluşturulmasını sağlarlar (Akt.: Güler, 2011, s.170). Ata’ya (2015, s.176) göre müzeler geçmişe ait tarihi eserler, kültürel varlıklar ve sanat eserlerini ve değerleri tanımayı sağlar. Bunların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için bir bilinç oluşturur. Güleç ve Alkış (2003,s.75) tarafından yapılan çalışmada öğretmenler, dersin kazanımları ile ilişkilendirilerek yapılan müze gezileri ile işlenen konuların görsel olarak desteklenerek daha kalıcı bir öğrenmenin sağlandığını belirtmişlerdir. Yılmaz ve Şeker (2013) tarafından yapılan çalışmada 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin müze gezilerini bilgi, görsellik ve genel kültür açısından kendilerine çok yararlı buldukları, müzelerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağladığı,

sosyal bilgiler dersinde müze gezilerinin düzenlenmesinin gerekliliğine inandıkları belirlenmiştir. Sevigen, Acun ve Üztemur (2022) tarafından yapılan araştırmada da müze eğitimi etkinlikleri uygulanarak işlenen sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin hem somut kültürel mirasa yönelik tutumlarını hem de sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Sayfa | 3334

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan akran rehberliğinde müze eğitimine ilişkin öğrenci görüşlerine yönelik toplanan verilerin analiz sonuçlarına göre öğrenciler, akranları rehberliğinde gerçekleştirilen müze gezisini güzel, ilgi çekici, eğlenceli ve etkili olduğunu düşünmektedirler. Bu kapsamda müzede sergilenen eserlerin rehber arkadaşları tarafından anlatılmasının merak uyandırıcı olduğu, tarihi bilgileri eğlenerek öğrenmelerini sağladığı ve anlatımlarının çok güzel olduğu şeklinde görüşler dile getirilmiştir. Çakır İlhan vd. (2011, s.21) akran eğitimi yöntemini, “sosyal etkileşimi olan, birbirleriyle eşit statüde yer alan, benzer dil, tutum ve davranışa sahip olan gruplarda bilgi, davranış ve tutum değiştirmek amacıyla yapılan eğitim yöntemi” olarak tanımlamışlardır. Akran öğretiminde ortaya çıkan akran etkileşimlerinden hem öğreten hem öğrenen akranlar katkı sağlamaktadır. Her iki grupta da iletişim becerileri, farklı bakış açılarından bakabilme yetisi, kendi bilgisini sorgulama ihtiyacı ve başkasının rehberliğine dikkat etme gibi beceriler olumlu yönde gelişim göstermektedir (Damon, 1984; Akt.: Yarım kaya ve Ünsal, 2019, s.52). Türkiye’de akran öğretimi ile ilgili çalışmalar genellikle fen bilimleri ile ilgili derslerde gerçekleştirilmiştir. Müzede ortaokul öğrencileri ile gerçekleştirilmiş bir akran öğretimi çalışmasına rastlanmamıştır. Yapılan bu çalışmanın yurt dışındaki benzeri daha önce Whitney Amerikan Sanatları Müzesi tarafından 1997’de gerçekleştirmiştir. Müzede, Genç Bakışlar Programı adı altında lise öğrencilerinin müzede akranlarına yarı zamanlı rehberlik yapmaları sağlanmıştır. Ayrıca bu öğrenciler akranlarına yönelik eğitim programları da gerçekleştirmişlerdir. Yine benzer bir çalışma 2008’de Amsterdam’daki Stedelijk Müzesi tarafından gerçekleştirilmiştir. Projede 15-20 yaşında yer alan 15 öğrenci müzede gönüllü olarak çalışmışlardır (Karadeniz, 2017, s.27).

Araştırmanın 4. alt problemi akranlarına müze rehberliği yapan 6 öğrencinin bu deneyim hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir. Müze rehberliği deneyimi yaşayan öğrenciler gezi sırasında çok heyecanlandıklarını ama bu deneyimden memnun kaldıklarını ifade etmişlerdir. Sınıf arkadaşlarına rehberlik yapmanın eğlenceli olduğunu, arkadaşlarından da olumlu dönütler aldıklarını söylemişlerdir. Ayrıca rehber öğrenciler yaşadıkları deneyimin mutluluk ve gurur verici olduğunu, özgüvenlerinin geliştiğini ve müze rehberini dinlemenin önemini fark ettiklerini belirtmişlerdir. Güler’in de (2011, s.171) ifadesi ile programlı geziler düzenlemek; öğrencilere unutamayacakları yeni deneyimler sunar ve onları güdüler. Müze gezileri etkili bir şekilde planlanıp uygulanabildiğinde sosyal bilgiler ve tarih derslerinde kazandırılmak istenen zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, kanıtı sorgulama, mekanı algılama gibi tarihsel düşünme becerilerinin yanı sıra iletişim, özenetim, özgüven, araştırma, eleştirel düşünme gibi beceriler ile duyarlılık, vatanseverlik, sorumluluk gibi değerlerini kazandırabilme/geliştirebilme potansiyeline sahiptir.

Bu araştırmada, müzede akran rehberliğinin öğrenci görüşlerine olumlu yansımından hareketle 2024 Maarif Modeli’nde yer alan “Okul Temelli Planlama” için ayrılan sürede öğrencilerin müze rehberi olma deneyimi yaşama fırsatları oluşturulması önerilebilir. Müze gezileri yapılmadan önce öğrencilerin müze hakkında araştırma yapmaları istenerek elde ettikleri bilgiler doğrultusunda müze gezisi sırasında birbirlerine rehberlik yapmaları istenebilir. Sınıf içinde yapılacak sanal müzelerin

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (3), 3320-3338.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (3), 3320-3338.
Araştırma Makalesi / Research Paper

ziyareti sırasında da akran rehberliği ile müze gezisi yapmalarına yönelik etkinlikler yapılması önerilebilir. Müze yönetimi ve okul işbirliği ile öğrencilerin gönüllü olarak müzede rehberlik yapabilmelerine yönelik topluma hizmet projeleri gerçekleştirilebilir. Bu çalışma 6 öğrencinin müze rehberliğinde 19 öğrencinin müze eğitimine katılması ile sınırlandırılmış nitel bir çalışmadır. Konuya ilişkin farklı örneklerle çalışılması, akran öğretiminin farklı yöntem, teknik ve materyallerle zenginleştirilerek uygulanması, nicel çalışmalar yapılması önerilebilir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (3), 3320-3338.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (3), 3320-3338.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

- Altın, B.N. ve Demirtaş, S. (2015). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri müze ve arazi çalışmaları. M. Safran (Ed.), Sosyal bilgiler öğretimi (4. Baskı) (s.509-543) içinde. Pegem.
- Andaç, C. (2019). *Rehber eşliğinde gezmenin ziyaretçilerin müze deneyimine olan etkisinin araştırılması: Sadberk Hanım Müzesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi
- Ata, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde müzeler. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* (s. 171-186) içinde. Pegem.
- Aydın, S. ve Bayazıt, İ. (2021). Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik. M. Çelebi (Ed.), *Nitel araştırma yöntemleri* (s.182-209) içinde. Pegem.
- Aykaç, N., Güneröz, C. ve Aykaç M. (2021). *Müze eğitimi yaratıcı drama uygulamaları*. Pegem.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma*. PegemA Yayıncılık.
- Bulut, B. (2016). *Ortaokul sosyal bilgiler dersine akran öğretimi metodunun etkililiğinin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Bozdoğan, K. ve Sünbül, A. M. (2016). Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin “müze” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(31), 107-127. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/24690/261078>
- Buyurgan, S. (2017). Verimli bir müze ziyaretini nasıl gerçekleştirebiliriz?. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 317-343.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2018). *Sanat eğitimi ve öğretimi eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle*. Pegem.
- Çakır İlhan, A., Artar, M., Okvuran, A., ve Karadeniz, C. (2011). *Müze eğitimi etkinlik kitabı*. <https://acikders.ankara.edu.tr/> adresinden 5 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Çopur, A., ve Önal. H. (2023). Sosyal bilgiler öğretiminde planlı bir müze gezisi için örnek uygulama: Balıkesir kuvayı millie müzesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(49), 19-32. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.1169304>
- Demirel, N. (2019). Kültür, uygarlık, sanat, müze. S. Buyurgan (Ed.), *Müzedede eğitim öğrenme ortamı olarak müzeler* (s. 7-25) içinde. Pegem
- Egüz, Ş. (2020). Sosyal bilgiler dersinde müze eğitimi uygulamalarının öğrenciler üzerindeki etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 227(49), 245-270.
- Ekiz, D. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (4. Baskı). Anı.
- Eryılmaz, H. (2004). *The effect of peer instruction on high school students' achievement and attitudes to ward physic* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Gök, T. (2018). Akran öğretimi yöntemiyle öğrencilerin kavram öğrenme ve problem çözme başarısının değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 18-32. <https://doi.org/10.17556/erziefd.403361>
- Güleç, S., ve Alkış, S. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 63-78.
- Güler, A. (2011). Planlı bir müze gezisinin ilköğretim öğrencilerinin tutumuna etkisi. *İlköğretim Online*, 10(1), 169-179. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8593/106855>
- ICOM. (2022). Museum Definition. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/> adresinden 25.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Ilıcak Aydınalp, G. (2019). *Müze iletişimi*. Akademik Kitaplar.
- Kadioğlu, R.Ö. ve Yüksek, G. (2021). Müze rehberlerinin müze deneyimi üzerindeki etkileri: Eskişehir Odunpazarı Modern Müze (OMM) örneği. *Journal of Gastronomy, Hospitality, and Travel*, 4(2), 736-748. <https://www.joghat.org/uploads/2021-vol-4-issue-2-full-text-108.pdf>

- Kamçı, S. ve Memişoğlu, H. (2020). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(4), 1755-1772.* <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2020.20.58249-528471>
- Karadeniz, C. (2014). *Çağdaş müzelerde eğitim yaklaşımları: Çocuk müzeleri ve bilim, teknoloji ve keşif merkezleri. Müzeler, oyunlar, oyuncaklar ve çocuklar.* Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Karadeniz, C. (2017). Müze ve toplum: Müzeyle topluma ulaşmak. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(8), 19-37.* <https://dergipark.org.tr/tr/pub/itobiad/issue/33435/349314>
- Karagözoğlu, N. (2020). Ortaokul öğrencilerinin etkinliklerle müze eğitimine ilişkin görüşleri: Yozgat Müzesi örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(1), 33-50.* <https://doi.org/10.31592/aeusbed.610442>
- Kartal, A. ve Şeyihoğlu, A. (2020). Öğrenci bakış açısıyla sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme ortamları bağlamında "Müzeler". *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi 6(1), 128-146.* DOI: <https://dx.doi.org/110.30855/gjes.2020.06.01.008>
- Küçükahmet, L. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri.* Nobel.
- Karadeniz, C., ve Okvuran, A. (2014). Müzede bir gece: Çorum Arkeoloji Müzesi'nde müze eğitimi. *İlköğretim Online, 13(3), 865-879*
- Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi, 29, 402-422,* DOI: 10.14781/mcd.92390
- Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. (2020). *Akran öğreticiliği el kitabı.* <http://cdn.eba.gov.tr/kitap/akran> adresinden 5 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Saban, A. (2013). *Öğrenme ve öğretme süreci.* Nobel.
- Selanik Ay, T. (2020). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı etkinlikler. S. Şimşek (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi (2. Baskı)* (s. 217-239) içinde. Anı.
- Sevigen, E., Acun, İ. ve Üztemur, S. (2022). Müze eğitimi uygulamalarının öğrencilerin somut kültürel miras ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ve görüşlerine etkisi: Bir karma yöntem araştırması. *Journal of History School, 58, 1718-1752.*
- Şekercioğlu-Çirkinoglu, A.G. (2011). *Akran öğretimi yönteminin öğretmen adaylarının elektrostatik konusundaki kavramsal anlamalarına ve tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Tezcan-Akmehmet, K. (2012). Müze eğitimi: Okul programları. N. Ertürk ve H. Uralman (Ed.), *Müzebilimin ABC'si* (s. 195-208) içinde. Ege.
- Toprak, E. (2021). Nitel araştırma desenleri-Olgubilim (Fenomenoloji). M. Çelebi (Ed.), *Nitel araştırma yöntemleri* (s.32-37) içinde. Pegem.
- Türkmenoğlu, M., ve Baştuğ, M. (2017). İlkokulda akran öğretimi aracılığıyla okuma güçlüğü'nün giderilmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi 5(3), 36-66.* DOI: 10.14689/issn.2148- 2624.1.5c3s2m
- Ulu, M. ve Burgul Adıgüzel, F. (2019). Müzede sosyal bilgiler öğretiminde yaratıcı dramann bir yöntem olarak kullanımına ilişkin uzman görüşleri. *Yaratıcı Drama Dergisi, 14(2), 263-280.* DOI: 10.21612/yader.2019.015
- Ünal, F. (2024). Okul dışı ortamlar. A. Uzunöz ve V. Aktepe (Ed.), *Özel öğretim yöntemleri cilt-1* (s.445-461) içinde. Pegem.
- Ünver, V. ve Akbayrak, N. (2013). Hemşirelik eğitiminde akran eğitim modeli. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 6(4), 214-217.*
- Üztemur, S., Dinç, E., ve Acun, İ. (2018). Müzeler ve tarihi mekânlarda uygulanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (46), 294-324.* <https://doi.org/10.21764/maeuefd.349442>
- Yarımkaya, D. ve Ünsal, Y. (2019). *Fizik eğitiminde akran öğretimi.* İKSAD.
- Yeşiloğlu, Ö. (2015). *Lise düzeyinde elektrikle ilgili kavramların öğretimi üzerine akran öğretimi yönteminin etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin.
- Yıldırım, T. ve Canpolat, N.(2017).Akran öğretiminin etkililiğine ilişkin öğrenci görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi 12 (24), 515-526.* <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/33599/344638>
- Karagözoğlu, N., Akgül, M.S., Polat, S. ve Özdemir, M. (2024). Arkadaşım! Müze Rehberim Olur musun?. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(3), 3320-3338.* DOI. 10.51460/baebd.1521333

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (3), 3320-3338.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (3), 3320-3338.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Yılmaz, A., Yıldırım, G, Filiz, N. ve İbrahimoglu, Z. (2021). *Etkileşimli müze ve tarihi çevre eğitimi: Kuramsal temeller ve örnek etkinlikler* (2. Baskı). Pegem Akademi.

Yılmaz, K. ve Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 3(9)*, 21-39.

Yurd, M., ve Varnacı Uzun, F. (2024). Müze eğitimi projesine katılan öğrencilerin müze eğitimine ilişkin farkındalık düzeylerinin ve görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi(60)*, 913-930. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1335657>